

Helhetlig Innovasjonsplan

Hovedstadsprosjektet

Oslo-regionens innovasjonssystem for FoU- og kunnskapsbasert innovasjon

Aktørkartlegging, resultatdokumentasjon og forbedringsforslag

Oppdragsgiver:	Oslo kom. og Akershus fyl.kom.
Oppdragsgivers kontakt:	Morten Bildeng, Oslo kommune
Prosjekt:	3323
Utarbeidet av:	Bjørn Lillekjendlie
Versjon:	2.4
Gradering:	Åpen
Den:	27.5.2005

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Elleri, Jan Eric, Microtech Innovation, Horten (nylig avgått daglig leder)
- Frækeland, Knut, direktør, ITFornebu, Bærum
- Hirdes, Dieter, adm. dir., Inkubator Halden, Halden
- Karal, Eva, adm. dir., Campus Kjeller, Kjeller
- Myhre, Kathrine, informasjonssjef, Birkeland Innovasjon
- Bjørn Lillekjendlie, nyskappingsdirektør, Forskningsparken AS, Prosjektleder



Innholdsliste

1	<u>SAMMENDRAG OG FORBEDRINGSFORSLAG</u>	3
2	<u>INNLEDNING OG MOTIVASJON</u>	7
2.1	OSLO-REGIONENS FORTRINN - KOMPETANSEKAPITAL OG INTERNASJONALE NETTVERK	7
2.2	HVORFOR RAPPORTEN BESKRIVER AKTØRENE, HISTORISKE RESULTAT OG ANBEFALTE TILTAK	7
2.3	MANDAT OG ORGANISERING	8
3	<u>AKTØRENE</u>	10
3.1	VIKTIGE DRIVKREFTER I INNOVASJONSPROSESSEN	10
3.2	HOVEDTYPER AV AKTØRER	11
3.3	AKTØROVERSIKTEN	12
3.4	GEOGRAFISK FORDELING AV AKTØRENE	13
3.5	STØRRELSE OG ØKONOMI I SEKTOREN	13
3.6	OVERSIKT OVER TILBUDSTYPER I ULIKE UTVIKLINGSFASER	14
3.7	OPPSUMMERING - AKTØRENE	16
4	<u>RESULTATDATA</u>	18
4.1	OM EVALUERINGENE SOM BRUKES OG METODEN	18
4.2	FORRETNINGSUTVIKLING AV PROSJEKT MED UTSPRING FRA OFFENTLIG FOU - FORNY	19
4.2.1	INVESTERT I FORRETNINGSUTVIKLING OG BEDRIFTENE	19
4.2.2	RESULTATER, FORNY-ARBEIDET	20
4.3	FORSKNINGSPARKENS INNOVASJONSSENTER, EN "BUSINESS INCUBATOR"	20
4.3.1	INVESTERT I INNOVASJONSSENTERET OG BEDRIFTENE	20
4.3.2	RESULTATER, INNOVASJONSSENTERET INKLUDERT FORNY-BEDRIFTENE	21
4.4	SIVA INKUBATORENE	21
4.5	OPPSUMMERING - RESULTATER	22
5	<u>FORSLAG TIL Å FORBEDRE INNOVASJONS-SYSTEMET</u>	24
5.1	METODE FOR INNSAMLING, UTVELGELSE OG PRIORITERING AV FORBEDRINGSFORSLAG	24
5.2	ØK OG FORBEDRE STØTTEMEKANISME NE TIL BEDRIFTENE SELV	24
5.3	STIMULER AKTØRENE I SYSTEMET, HERUNDER INVESTORER	25
5.4	ØKE RELASJONENE TIL EKSISTERENDE NÆRINGS LIV SAMT INTERNASJONALISERING	27
6	<u>LITTERATURLISTE OG REFERANSER</u>	28
7	<u>VEDLEGG: SPØRRESKJEMA MED SAMLEDE DATA INNFYLT</u>	29
8	<u>VEDLEGG: FORBEDRINGSTILTAK AKTØRENE SELV KAN GJENNOMFØRE</u>	31

1 Sammendrag og forbedringsforslag

Denne rapporten beskriver systemet av halv-offentlige *innovasjonsaktører* som arbeider med å bistå FoU-baserte og kunnskapstunge innovasjoner i Oslo-regionen. Aktørene er identifisert og analysert med bakgrunn i hvilken funksjon og rolle de fyller i innovasjonssystemet, tallbaserte evalueringer av tidligere oppnådde resultater presenteres og forslag til mulige tiltak for å forbedre innovasjonssystemet gis. Rapporten er utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av personer valgt fra et bredt spekter av aktører, og basert på innspill fra de fleste innovasjonsaktørene i regionen.

Et av de viktigste fortrinnene til Oslo-regionen er kompetansen og de internasjonale nettverkene i området, bl.a. er ca. halvparten av landets forskningsaktivitet lokalisert her. Dermed har Oslo-regionen spesielt gode forutsetninger for å utvikle internasjonalt rettede, FoU-bedrifter. Vi har lagt dette til grunn for arbeidet at regionen bør arbeide bevisst og langsiktig for å utvikle denne delen av innovasjonssystemet ytterligere.

Aktørkartleggingen

Det er identifisert 23 aktører som arbeider aktivt med nyskappingsprosjekter og bedrifter. Dette omfatter ikke antatt velkjente aktører som Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd, næringspolitiske aktører som SNP Gardermoen, Oslo Teknopol o.l., eller private aktører som seed/venture-fond.

De 23 aktørene kan deles inn i hovedgruppene:

- TTO (Technology Transfer Offices) som sikrer, forvalter og videreutvikler intellektuelle rettigheter på vegne av sine eierinstitusjoner, og ved dette gjennomfører teknologioverføring til samfunnet ved lisensiering og etablering av bedrifter (6 stk)
- Forsknings/Kunnskapspark med inkubatorer som tilbyr lokaler, forretningsrådgivning, finansiering og innovasjonsmiljø til oppstartsbedrifter (4+6 stk)
- Innovasjonsselskaper som primært tilbyr forretningsutvikling og finansiering (4 stk)
- Firma/organisasjoner som tilbyr ulik rådgivning eller finansiering (3 stk)

Det første aktørene ble etablert for 20 år siden. Basert på myndighetenes satsing på innovasjon har det skjedd en firedobling av antall aktører de siste fem år. Aktørene er spredt godt utover regionen. Samlet yter aktørene nå ca. 90 årsverk. Mest arbeid legges ned i de tidligste fasene der ideer evalueres, rettigheter sikres og bedrifter/lisenser planlegges og skapes. Flest er samlet i Gaustadbekkdalen i Oslo, men også rundt Fornebu og i Kongsberg. Internasjonale erfaringer tilsier at de fleste aktørene vil trenge varig offentlig støtte for å opprettholde driften. Grunnen er at de arbeider med risikofylte prosjekt i svært tidlige faser.

Resultater fra tidligere aktivitet

Utviklingen av en bedrift tar 5-10 år så pålitelige resultatmålinger kan bare gjøres der man har hatt aktivitet i ti år eller mer. Slike analyser foreligger for Forny-programmet som siden 1994 har kommersialisert resultat fra offentlige FoU-institusjoner (i evalueringsperioden utført av Campus Kjeller, Bioparken på Ås og Forskningsparken), samt for Forskningsparkens Innovasjonssenter som siden 1991 har fungert som inkubator.

Begge tiltakene har gitt svært god avkastningen på investert kapital for bedriftenes eiere sett under ett. Men det er få av bedriftene som faktisk blir en stor suksess, de fleste blir små bedrifter. Målingene viser at bedriftene som har fått støtte fra Forskningsparkens Innovasjonssenter og FORNY-programmet totalt har skapt omlag 2850 arbeidsplasser, som tilsvarer en middels norsk kommune. Det har vært en god avkastning på de offentlige støtteordningene, f.eks. har hver etablert arbeidsplass i Innovasjonssenteret kostet det offentlige ca kr. 6500 i støtte til Innovasjonssenteret.

Hovedformålet med å inkludere resultatene er å vise at over lang tid gir slike innovasjonstiltak gode resultat. Det er rimelig å forvente at de aktørene som har kommet til de siste år, som TTO-er, kunnskapssparer/inkubatorer og innovasjonsselskap, kan framviser minst like gode resultater noen år fram i tid!

Det er også klart at de store suksessene kommer fra få bedrifter, men likevel må man satse bredt for faktisk å få med dem som blir suksesser.

Investerte midler og resultater	Investert i bedriftene og systemet			Resultatene	
	Offentlige tilskudd		Private investeringer	Arbeids-plasser	Verdi for eierne
Direkte til bedrift	Indirekte gjennom aktørene				
Forny - forretningsutvikling av ideer fra offentlig FoU (94-04)	120 mill kr (22%)	107 mill kr (19%)	330 mill kr (59%)	ca. 350	2500 mill kr
Forskningsparkens Innovasjonssenter (91-02)	ca 360 mill kr (28%)	15 mill kr (1%)	900 mill kr (71%)	ca. 2500	3300 mill kr

Tabell: Fordeling av investeringer og resultat fra Forny (i evalueringsperioden utført av Campus Kjeller, Bioparken på Ås og Forskningsparken) og Forskningsparkens Innovasjonssenter.

Forventninger til økt antall ideer

Det er god grunn til å forvente en økning i antall og kvalitet på prosjekter i årene som kommer. Omstrukturering og økningen i finansieringen av TTO-er viser allerede nå de første tegn til å generere flere og bedre ideer. Den økende bevisstheten og interessen for innovasjon i samfunnet gir seg tydelige utslag i at flere vil starte egen virksomhet. De økende krav til omstillingshastighet i næringslivet må man forvente øker innovasjonshastigheten der. Bedriftenes økte fokus på kjerneaktiviteter gjør også at man nok kan vente at en økende andel innovasjoner skjer ved at personer eller grupper går ut av bedriftene og starter egen virksomhet.

Forslag til forbedringer

Arbeidsgruppen har fokusert på forslag som ligger innenfor regionale og politiske myndigheters ansvarsområde, da de er målgruppen for rapporten. Det er også foreslått flere forbedringer som ligger innenfor aktørenes eget ansvarsområde. Disse er kun beskrevet i vedlegg til rapporten, men foreslås behandlet av et forum som aktørene i regionen oppretter.

Arbeidsgruppens forslag til forbedringer er basert på en analyse av drivkreftene i innovasjonssystemet og hvilke funksjoner de enkelte aktørgruppene fyller. Det er identifisert behov for tre ulike grupper støttemekanismer:

- støtteordninger som styres direkte til prosjektene og bedriftene
- støtte og risikoavlastning for innovasjonsaktører, herunder investorer
- tiltak for økt samarbeid med næringslivet

Det forutsettes at både innovasjonsaktør og prosjekt/bedrift kvalifiserer til støtte i konkurranse, og at både aktør og prosjekt/bedrift bidrar med egne ressurser.

Tiltak overfor Prosjekt, Bedrift og Gründer

Støtte direkte til selskapet er nødvendig for å opprettholde gründers eierandel og derigjennom motivasjon, men også for å gi bedriften og dens kunder noe større økonomisk trygghet i utviklingsprosessen. Tre prioriterte tiltak er:

- Inkubator og etablererstipend i Oslo-regionen dobles hvert år inntil man når landsgjennomsnitt i kroner per innbygger.
- Øk omfanget av nasjonal brukerstyrt FoU både gjennom Innovasjon Norge (IfU/OfU, risikolån, etc.) og Norges Forskningsråd
- Tilpasse EU-programmene bedre til oppstartsbedrifter, både i volum og innhold

Tiltak overfor innovasjonsaktørene

Investering i FoU-tunge oppstartsbedrifter er risikofylt. Kun et mindretall av eierne tjener på sine investeringer. Kapitaleierne må derfor risikoavlastes for å stimuleres til å investere i slike bedrifter. Videre vil aktører som arbeider med prosjekt- og bedriftsutvikling i tidlige faser ikke kunne forventes å drive uten offentlige tilskudd, og trenger dermed offentlig bidrag for å gjennomføre dette arbeidet.

Nødvendige tiltak for å forbedre forholdene for kapitaleierne og innovasjonsaktørene er:

- Risikoavlast oppstartskapitalen innovasjonsaktørene selv investerer med risikolån / trekkrett, eller som delfinansiering av management-arbeidet
- Risikoavlast den største investorgruppen, Business Angels, med lignende metoder
- Skatteinsentiv / skattefritak for investering i slike oppstartsfirma

- Inkubatorstøtten bringes opp på EU-nivå, dvs. en dobling per inkubator, og en ytterligere profesjonalisering og spissing av inkubatorene
- Innovasjonsselskapene i Oslo-regionen starter et forum for å forbedre og effektivisere eget arbeid
- Bedre tilbud om oppfølging etter at bedriften er startet ved økt støtte til inkubatorene og støtte til aktørenes eget investeringsarbeid

Tiltak for økt samarbeid med næringsliv

Innovasjonsaktørene er finansiert til å arbeide mest med prosjekt/bedrifter fra offentlige FoU-institusjoner og gründere. Aktørene har mindre samarbeid med etablerte bedrifter. Her ligger betydelige muligheter som bør utnyttes. Fire mulige tiltak er:

- Næringsklynger - finansier de planlagte Center of Expertise (CoE) over lang tid med tilstrekkelige rammer.
- Lag mekanismer for å finne ledere/gründere med bakgrunn fra etablert næringsliv, legg forholdene tilrette for dem innen skatt, pensjoner og sikkerhetsnett ellers
- Mobiliser industrilokomotivens ressurser og kompetanse til å bistå i innovasjonsprosesser.
- Forbedre rammevilkårene slik at man kan tiltrekke seg utenlandske bedrifter hit til Oslo-regionen.

For utvikling av kunnskapsbaserte nyskapinger har Osloregionen like store behov for støtte som resten av landet. Vi anbefaler derfor at det tilflyter regionutviklingsmidler til denne delen av landet på samme måte som til andre deler av landet.

2 Innledning og motivasjon

2.1 Oslo-regionens fortrinn - kompetansekapital og internasjonale nettverk

I sin orientering om arbeidet med en helhetlig innovasjonspolitik slår Regjeringen fast: "For å kunne opprettholde det norske velferdsnivået er vi nødt til å møte de utfordringene som høyt kostnadsnivå, økt internasjonal konkurranse og økte pensjonsutbetalinger gir oss. Evnen til innovasjon og nyskaping vil være avgjørende for å lykkes".

Videre slår rapporten *Verdiskapningsevnen i norske storbyregioner* fast at "Osloregionen skårer høyest både når det gjelder livskvalitet, tilgangen til kompetansekapital og internasjonale nettverk. [...] Oslo oppnår maks skår som "kunnskapsregionen", en posisjon som beholdes over tid. Hovedstadsregionen har det høyeste utdanningsnivået, størst omfang av kunnskapsnæringer og høyest andel av bedriftshovedkontor. Posisjonen som den best internasjonalt tilgjengelige beholdes også over tid."

Osloregionen er tyngdepunktet for Forskning og Utvikling (FoU) i Norge. Indikatorrapporten fra Norges Forskningsråd viser at snaut halvparten av landets totale FoU innsats på 25 milliarder utføres i Oslo og Akershus. Dominansen gjelder for offentlig så vel som for privat utført FoU. Regionen står for over halvparten av landets utgifter innen forskning både i næringslivet og i instituttene, og noe under halvparten innen universitets og høgskolesektoren. Rundt 13.000 forskere arbeider i regionen.

Videre scorer Osloregionen høyest på målinger av internasjonale nettverk, f.eks. er rundt 2/3 av hovedkvarterene til internasjonale eide storselskaper i Norge lokalisert i hovedstadsregionen. Finansnæringen er også i stor grad lokalisert her.

Arbeidsgruppen mener dermed at:

Nasjonalt sett har Oslo-regionen spesielt gode forutsetninger og muligheter for å utvikle internasjonalt rettede, FoU-tunge bedrifter. Regionen bør arbeide bevisst og langsiktig for å utvikle denne delen av innovasjonssystemet ytterligere.

2.2 Hvorfor rapporten beskriver aktørene, historiske resultat og anbefalte tiltak

De siste fem årene har man sett en rask økning i antall aktører som det offentlige har satt til å betjene den FoU- og kunnskapstunge, internasjonalt rettede delen av innovasjonssystemet i regionen. Dette omfatter blant annet

- TTO-er for å styrke satsingen på innovasjon fra universiteter, institutter og sykehus
- kunnskapspark/inkubatorer for å styrke tilbudet til bedrifter i tidlig fase både sentralt og ellers i regionen
- innovasjonsselskap for å styrke utvikling av bedrifter og prosjekter flere steder i regionen.

Sammen med positive signaler om å øke regionalfølelse og samarbeidet i hovedstadsområdet, har dette tydeliggjort behovet for å synliggjøre det komplekse innovasjonssystemet som finnes.

Det er også et behov for å samle og synliggjøre resultater som har framkommet fra arbeidet som er gjort de siste årene. Hensikten er å vise at slike tiltak gir gode resultater sett i et langt perspektiv - resultater som sannsynligvis vil være representative også for alle aktørene som nå finnes om noen år.

Endelig er vel det mest sentrale å se framover fra dagens situasjon og utvikle innovasjonssystemet ytterligere i årene som kommer. Derfor gis det forslag til forbedringer av rammevilkårene og innovasjonssystemet i området.

Arbeidet med prosjektet skal videre fungere nettverks- og kompetansebyggende innovasjonsaktørene i mellom, utgjøre beslutningsgrunnlag for politiske og andre besluttede myndigheter, om mulig ha overføringsverdi også til andre regioner i landet.

2.3 Mandat og organisering

Prosjektet skal i rapportens form beskrive a) roller og b) resultat for aktørene i innovasjonssystemet i Osloregionen, samt c) antyde forbedringsmuligheter i systemet.

Med innovasjonssystemet menes her aktører som næringsparker, forskningsparker, inkubatorer, TTO-er, andre kommersialiseringsaktører tett knyttet mot offentlige aktører, eller andre aktører som opererer med en større andel offentlig støtte innenfor bistand til bedrifter i tidligfase. Aktivitetene hos offentlige aktører som kommuner, fylkeskommuner, Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd, o.l. forutsettes kjent. Aktiviteter hos disse som naturlig samvirker og grenser opp til prosjektets hovedtema, bør likevel omtales.

Med Oslo-regionen menes de kommuner og fylkeskommuner som deltar i dette samarbeidet. Vi går imidlertid utover dette og dekker også Kongsberg og Horten-området da disse områdene har et næringsliv som klart faller inn i kategorien FoU- og kunnskapsbasert.

Prosjektet skal primært omfatte tekniske og/eller FoU-pregede innovasjoner, og ikke turisme, landbruk, etc. Grunnen er den økte vekt som nå legges på innovasjoner der FoU inngår. Bransje/fagområder som kommer inn under dette er typisk IKT, bioteknologi, medisin, mat/næringsmidler, energi, miljøteknologi, annen teknologi o.l. For kultur og klynger som maritim sektor, vises det til egne delprosjekt.

Det skal ikke gjennomføres noen nye utredninger av større omfang, arbeidet skal primært baseres på eksisterende data og annen informasjon som er lett å skaffe og sammenstille.

Arbeidet har vært utført av en arbeidsgruppe bestående av

- Elleri, Jan Eric, Microtech Innovation, Horten (nylig avtrøppet daglig leder)
- Frækeland, Knut, direktør, IT-Fornebu, Bærum
- Hirdes, Dieter, adm. dir., Inkubator Halden, Halden
- Karal, Eva, adm. dir., Campus Kjeller, Kjeller
- Myhre, Kathrine, informasjonssjef, Birkeland Innovasjon, Universitetet i Oslo
- Bjørn Lillekjendlie, nyskappingsdirektør, Forskningsparken AS. Sistnevnte har fungert som prosjektleder.

I tillegg har Thomas Grünfeld, investeringsdirektør, Sarsia Innovasjon, bidratt som sparringspartner fra finansmiljøene, men har dessverre ikke hatt mulighet til å delta på møtene. Gro Gjestland Strand fra Forskningsparken har vært sekretær for arbeidet.

Prosjektet har vært underlagt Styringsgruppen for Hovedstadsprosjektet, som inngår i helhetlig innovasjonsplan. Morten Bildeng, Oslo kommune, har vært kontaktpunkt inn mot Styringsgruppen.

3 Aktørene

Aktørene som behandles i denne rapporten arbeider direkte mot ideer, prosjekt og bedrifter. De ligger mellom de helt offentlige institusjonene som Innovasjon Norge, og de helt private, som konsulenter og fond. Oftest er aktørene etablert med betydelige eier- eller interesseandeler fra hel-offentlige institusjoner, og mange av aktørene har ulike typer offentlig finansiering som ryggrad i sitt arbeid med prosjekter og bedrifter.

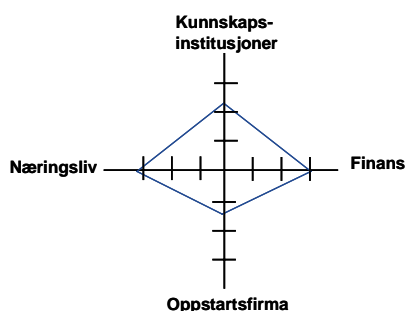
Kravet om en vesentlig andel aktivitet rettet mot de enkelte prosjekt/bedrifter betyr at organisasjoner som primært arbeider med næringspolitiske saker ikke er beskrevet her. Dette betyr langt fra at innsatsen til organisasjoner som SNP Gardermoregionen, Oslo Teknopol, Abelia, og alle de andre unevnte aktørene i dette segmentet underkjennes, bare at arbeidet er avgrenset. Begrensninger i prosjektets rammer gjorde også at private aktører som konsulentfirma, seed/venture-fond heller ikke kunne inkluderes, selv om de i stor grad arbeider direkte mot prosjekt/bedrift.

For å kartlegge aktørenes roller har vi benyttet et enkelt spørreskjema der vi har bedt den enkelte aktør om å beskrive hvilke typer tjenester de tilbyr, i hvilke faser av ideens/bedriftens utviklingsløp tjenestene ytes, samt omfanget av tilbudet. Videre er administrative og økonomiske data om virksomhetene hentet fra offentlige registre.

Kapittelet beskriver de ulike sidene av dette i mer detalj før det avsluttes med en oppsummering i siste seksjon.

3.1 Viktige drivkrefter i innovasjonsprosessen

Med drivkrefter i innovasjonsprosessen menes de faktorer som samvirker og som må være til stede for å få en innovasjonsprosess til å fungere tilfredsstillende. En omfattende Dansk analyse gjennomført av Vækstfonden evaluerer Danmarks klynger med basis i følgende drivkrefter



Figur: Modell for drivkrefter i klynger av FoU- og kunnskapstunge bedrifter

Utfordringen for Oslo-regionen er å videreutvikle et system som fremmer og stimulerer disse faktorene og får dem til å virke sammen. Arbeidet med god samordning og rollefordeling mellom innovasjonsaktørene er pågående, og bedre utnyttelse av aktørenes kompetanse vil gi et styrket innovasjonssystem.

3.2 Hovedtyper av aktører

Vi har valgt å dele aktørene inn i undergrupper, avhengig av deres hovedfunksjon. Denne inndeling er veiledende, flere aktører har aktiviteter innen ulike hovedfunksjoner.

Technology Transfer Office (TTO) - eller teknologioverføringskontorer - betegner enheter som er opprettet for å sikre, forvalte og videreutvikle intellektuelle rettigheter på vegne av sine eierinstitusjoner, og ved dette gjennomføre teknologioverføring til samfunnet ved lisensiering og etablering av bedrifter. Det er gjerne institusjoner der det foregår mye forskning og teknologiutvikling som etablerer TTOer. I Norge er det i hovedsak universitetene som har etablert TTOer, men også enkelte høyskoler, sykehus og institutter har tilsvarende organisatoriske enheter.

TTOene har i hovedsak i oppgave å;

- Sikre og forvalte eierinstitusjonens rettigheter til forskningsresultater egnet for kommersialisering,
- Stimulere til kunnskapsbasert innovasjon og bygge innovasjonskultur ved eierinstitusjonen
- Utvikle nyskappingsprosjekter til kommersielle resultater ved lisensiering og bedriftsetablering med utspring i teknologi og forskningsresultater fra eierinstitusjon.

Forskningsparker og Kunnskapspark betegner et innovasjonsselskap, ofte med tilknytning til et område med mye FoU-, eller et universitet eller en regional høyskole. Begge typer skal sette FoU-ressursene i nærområdet sammen med forretningskompetansen i parkene og det omkringliggende næringslivet, og slik gi grunnlag for kommersiell virksomhet. Forsknings- og kunnskapspark er et tretti år gammelt internasjonalt konsept. Det er snaut 1000 slike i Europa og flere i Amerika og Asia. Typisk er oppgavene tredelt, å etablere og drive bygg som samlokaliserte aktiviteter, tilby forretningsutvikling og finansiering, og å tilrettelegge samarbeid i området.

Inkubatorer. En inkubator består av kunnskap og nettverk, rom/lokaler og kontortjenester som stilles til disposisjon. Ofte har inkubatorer også midler til å investere i bedriftene. Inkubatorer er et tilbud til nye bedrifter de første to til tre år. Inkubatorer er oftest en del av forsknings- og kunnskapspark og bistår bedriftene i større grad enn det vanlige tilbudet i parkene. Også "business incubators" er et veletablert internasjonalt konsept med ca 900 europeiske enheter og flere i USA. Det er gradvise overganger mellom parker og inkubatorer. I andre land skiller man tydeligere mellom inkubatorer for FoU-tunge bedrifter og bredere inkubatorer for regional utvikling.

Innovasjonsselskap. Forsknings-/kunnskapspark og inkubatorer har vanligvis også aktiviteter innen forretningsutvikling av prosjekter/bedrifter, samt mer nettverks- og næringspolitiske prosjekt. Noen aktører har dette som hovedbeskjeftigelse og kalles her "innovasjonsselskap".

Andre organisasjoner og prosjekter. Det opprettes jevnlig nye prosjekter/stiftelser/firma etc. som arbeider mot bedrifter/prosjekter - og som for en stor grad er finansiert av prosjektstøtte fra det offentlige, da oftest Innovasjon Norge. Vi har tatt med noen av disse aktørene i denne oversikten, men det finnes også prosjekter i grenseland som ikke er tatt med.

Innovasjon Norge driver beslektede program selv. Disse er ikke tatt med i analysene, men er viktige komponenter i regionens tilbud. Eksempler er Fram-e med opplæring av entrepenører, kompetansemeglingsprogrammet (tidligere TEFT) der rådgivere kobler mindre bedrifter mot forskningsmiljøer, Springboard UK (og etter hvert andre land) der bedrifter gis tilbud om plass i utenlandsk forskningspark for å akselerere internasjonaliseringsprosessen, og INT-programmet (Internasjonalisering for nyetablerte teknologibedrifter) som bidrar til at nyetablerte teknologi- og kunnskapsbedrifter lykkes i sin internasjonaliseringsprosess og at

bedriftenes produkter blir kommersialisert på en sikker og effektiv måte. Noen av disse programmene gjennomføres av personalet i Innovasjon Norge, andre er satt ut til konsulenter. Totalomfanget på disse programmene er ukjent for arbeidsgruppen. For mer informasjon om disse og andre program, henviser vi til Innovasjon Norges hjemmesider.

Andre steder i landet er det utviklet næringshager som er et mindre tilbud enn kunnskapspark, men det er ingen slike innenfor denne regionen.

3.3 Aktøroversikten

I regionen finnes seks TTOer, fire forskningsparker med inkubator, seks inkubatorer / kunnskapspark, fire innovasjonsfirma og tre selvstendige organisasjoner/firmaer, totalt 23.

Organisasjon	Ca. antall		Postnr og sted	Kategori
	År stiftet	årsverk		
Forskningsparken AS	1984	8	0349 Oslo	Forskningspark med Inkubator
Østfold Bedriftssenter AS	1986	6	1803 Askim	Innovasjonsselskap m/næringspark
Radiumhospitalets forskningsstiftelse	1986	4	0377 Oslo	TTO
Bioparken AS	1991	3	1432 Ås	Forskningspark med Inkubator
CampusKjeller AS	1995	7	2007 Kjeller	Forskningspark med Inkubator
IT Fornebu AS & ITF Inkubator AS	2000	7	1367 Snarøya	Forskningspark med Inkubator
Microtech Innovation AS	2000	5	3184 Borre	Innovasjonsselskap
Venture Lab AS	2000	3	0349 Oslo	Organisasjon, bedrift
Inkubator Sundland AS	2001	1	3047 Dramme	Inkubator, kunnskapspark
Østfold Innovasjon i Sarpsborg AS	2001	5	1710 Sarpsborg	Inkubator, kunnskapspark
Kongsberg Innovasjon AS	2002	4	3601 Kongsberg	Innovasjonsselskap
Connect	2002	3	0349 Oslo	Organisasjon, bedrift
Inkubator Halden AS	2003	1	1767 Halden	Inkubator, kunnskapspark
Medieparken i Fredrikstad AS	2003	3	1671 Fredrikstad	Inkubator, kunnskapspark
Seedforum	2003	2	1330 Fornebu	Organisasjon, bedrift
Medinnova	2003	6	0373 Oslo	TTO
Kunnskapsparken i Moss AS	2004	0	1503 Moss	Inkubator, kunnskapspark
Inkubator Kongsberg	2004	4	3603 Kongsberg	Inkubator, kunnskapspark
Biomedisinsk Innovasjon AS	2004	4	0349 Oslo	Innovasjonsselskap
Sinvent AS	2004	8	7465 Trondheim	TTO
Birkeland Innovasjon AS	2004	8	0349 Oslo	TTO
Simula Innovation AS	2004	2	1367 Snarøya	TTO
Næringslivskontoret ved Universitet for Miljø og Biovitenskap	2005	2	1432 Ås	TTO

Tabell: Aktøroversikt, antall årsverk er en kombinasjon av egenrapporterte tall og tall fra off. registre

TTOer:	Institusjon for tilfang av idéer:
Birkeland innovasjon AS	Universitetet i Oslo (+ enkelte institutt og høyskoler)
Medinnova AS	Rikshospitalet (+ andre sykehus)
Næringslivskontoret for UMB	Universitetet for miljø og biovitenskap
Radiumhospitalets forskningsstiftelse	Radiumhospitalet
Simula Innovation AS	Simula Research Laboratory
Sinvent AS	SINTEF

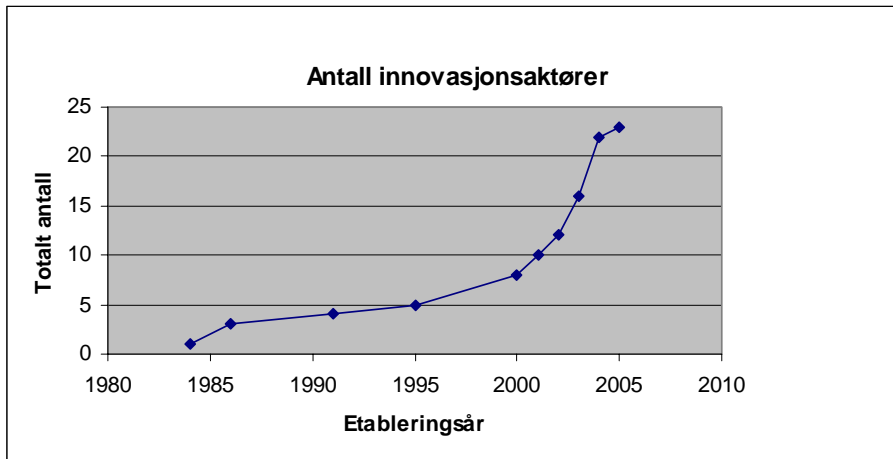
Tabell: TTO i Oslo-regionen og hvilke offentlige FoU-miljø de i hovedsak betjener

De siste årene har det skjedd en betydelig økning i antall aktører. Før år 2000 var det 5 aktører, de fleste forskningsparker. Nå er det 23 så antallet er en firedoblet på fem år. Tilveksten kommer i hovedsak som følger:

- Kunnskapspark og inkubatorer basert på myndighetenes satsing på økt støtte til bedrifter i tidlig fase og for å gi en god regional dekning
- Innovasjonsfirma basert på myndighetenes satsing på økt støtte til bedrifter i tidlig fase og for å gi en god regional dekning

- TTO-er basert på myndighetenes satsing på innovasjon fra universitet, institutter, sykehus, høyskoler, o.l.
- Organisasjoner og firma ellers basert på den økende oppmerksomheten rundt innovasjon i samfunnet som sådant

Det er også verdt å merke seg at det rundt år 2000 var en sterk oppblomstring av private inkubatorer. På ett tidspunkt eksisterte det over 20 kommersielle inkubatorer i Oslo. Alle disse virker å være nedlagt nå.



Figur: Veksten i antall innovasjonsaktører

3.4 Geografisk fordeling av aktørene

Den geografiske fordelingen av aktørene er relativt god. Det er bra dekning i Oslo, sentrale deler av Akershus og i Østfold. Dekning i nordre deler av Akershus og i deler av Buskerud og Vestfold er noe lavere. Fordeling og størrelse på aktørene er vist på figur på neste side.

3.5 Størrelse og økonomi i sektoren

Totalt utfører aktørene litt over 90 årsverk, der ca 20% er innen lobby, nettverk, næringspolitikk, etc. Totalt omsetter aktørene for rundt 100 millioner kroner. Når man inkluderer lønn, drift, kjøp av tjenester hos andre, dekning av direkte kostnader i prosjektene, osv., bør man dermed regne en drøy mill kroner per årsverk i sektoren i snitt.

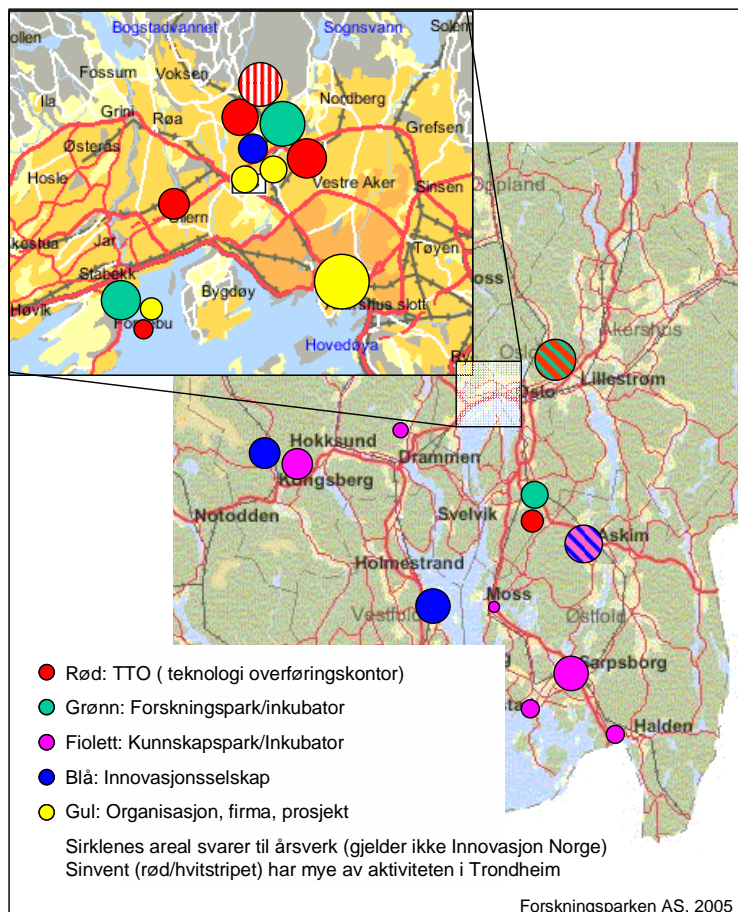
Det er imidlertid relativt stor forskjell aktørene i mellom. Gjennomgående er de små, og en typisk aktør yter 3-4 årsverk med en årsomsetning på ca. 3 mill kr.

Finansieringen av sektoren har økt, men neppe i samme takt som antallet aktører. Fornys tilskudd til aktørene har f.eks. økt ca. 2,5X fra slutten av 90-tallet og SIVAs inkubatorstøtte kom til i 2000. Mengden prosjektmidler av mer tilfeldig karakter er ukjent.

I 2003 gikk kun fire av aktørene med regnskapsmessig overskudd (regnskapstall for 2004 er ennå ikke klare for alle). Det kan derfor være grunn til å stille spørsmål om det er en overetablering av innovasjonsaktører, alternativt om de myndigheter som har stått bak etableringene også har reell vilje til å sikre driften. En alternativ forklaring er at sektoren ennå ikke har "satt seg" etter etableringen av de nye aktørene.

Erfaringene både fra Norge og internasjonalt, er at den type aktiviteter som aktørene utfører trenger offentlig risikoavlastning. Arbeidet skjer så tidlig i prosjektets / bedriftens liv og

befatter seg med så risikofylte prosjekt/bedrifter, at de aller fleste aktørene ikke vil kunne drive rent kommersielt. For eksempel viser en gjennomgang at ingen inkubatorer i UK går med overskudd på egenhånd. En typisk TTO i USA tjener rundt 1 mill US\$, men bruker rundt 1,5 mill US\$ hvorav ca 0,5 på patenter.



Figur: Kart over geografisk spredning på aktørene. Størrelsen på sirkelen angir omfanget av aktiviteten, fargene koder for hovedtype av aktivitet. (Kart: Geodata)

3.6 Oversikt over tilbudstyper i ulike utviklingsfaser

Prosjekter og bedrifter trenger mange ulike tilbud for å dekke alle de behov virksomhetene har mens de planlegges, etableres og vokser. Vi synliggjør dagens hovedtyper av tilbud hos aktørene, samt hvor hovedfokus legges. Kartleggingen av dette er gjort ved å sende ut et spørreskjema til alle aktørene og 64% svarte. Arbeidsgruppen kjente tre av de aktørene som ikke svarte godt nok til å kunne fylle ut tidsforbruksdelen av skjemaene forsvarlig, mens seks aktører ikke er med i tallgrunnet.

Svarene viser at snaut 20% av aktørenes arbeidstid går med til aktiviteter som næringspolitisk arbeid, nettverk, næringspolitikk, lobby, strategi, regionalutvikling, egenadministrasjon, etc. Selv om aktørene rapporterer at de må bruke mye tid for å sikre egen aktivitet overfor bevilgende og politiske myndigheter, tilsier ikke denne analysen at dette i urimelig grad går på bekostning av reelt arbeid på prosjekter. Mye av denne tiden er også produktiv da aktørene har en viktig rolle i å påvirke og tilrettelegge innovasjonssystemene i sitt område.

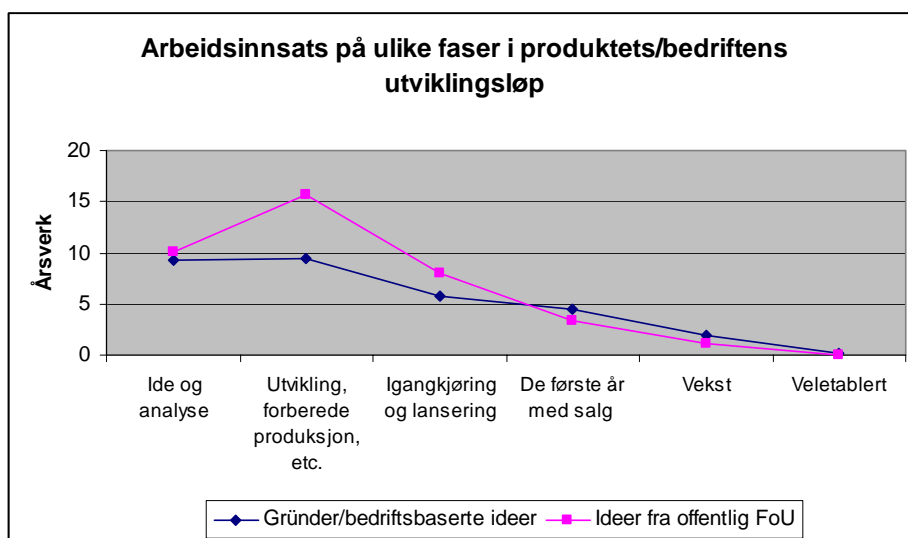
Drøyt 80% av tiden rapporteres benyttet til arbeid med bedrifter/ideer. Dette omfatter også arbeid med prosjekter som ikke blir til bedrifter, men som selges i form av lisenser til allerede eksisterende firma.

For å undersøke dagens balanse mellom disse tilbudene til prosjekt/bedrifter med utspring fra henholdsvis offentlige FoU-institusjoner og gründere/næringsliv, skiller spørreskjemaene mellom ideer/bedrifter som har disse to opphavskildene. Det rapporteres at ca. 45% av tiden benyttes på ideer fra gründere og næringsliv, mens ca 55% av tiden benyttes til ideer fra offentlige FoU-institusjoner.

Medgått tid fordeles på følgende faser i produktets / tjenestens / bedriftens utviklingsløp:

- Ide og analyse
- Utvikle produkt/tjeneste, forberede produksjon, etc
- Igangkjøring og lansering, produktet lages og salg starter
- De første år med salg
- Vekst - bedriften utvikler nye produkter og vokser
- Veletablerte virksomheter

Resultatene viser at mest innsats legges inn i de tidligste fasene og at den trappes ned etter etablering og de første par års drift. Dette bør medføre bra forarbeide og det er sentralt for suksessraten til etableringene. En svakhet er imidlertid at bedriftene forlates for tidlig - analyser viser at det ikke er til å begynne med at bedriftene sliter mest, men derimot tredje år. Det er også større innsats innen planlegging av ideer basert på offentlig FoU enn fra gründere og næringsliv, ettersom Forny-programmet har dette som hovedfokus.



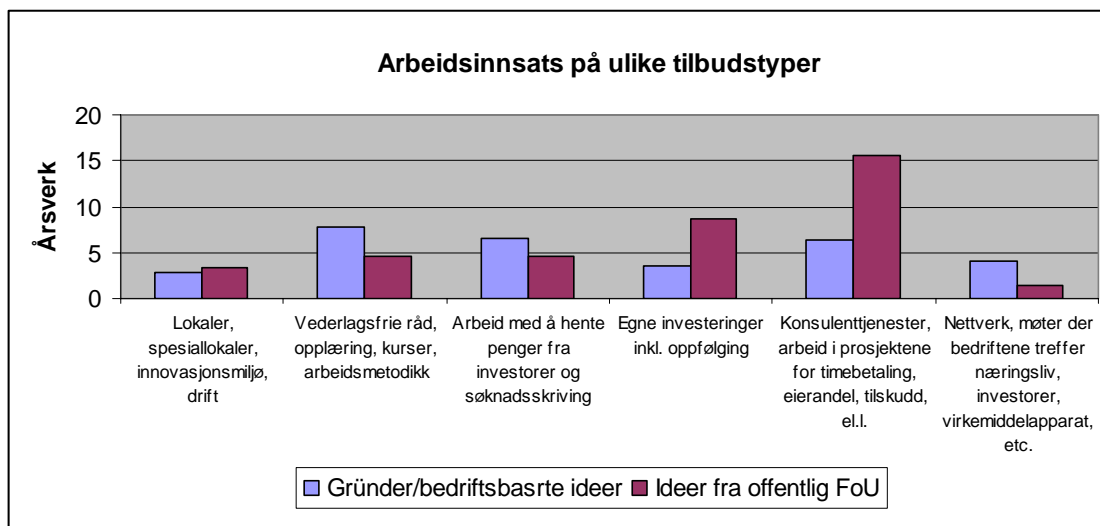
Figur: Arbeidsinnsats på ulike faser i produktets / bedriftens utviklingsløp

Videre skiller spørreskjemaene mellom følgende hovedtilbudstyper:

- Lokaler, spesiallokaler, innovasjonsmiljø, drift
- Vederlagsfrie råd, opplæring, kurser, arbeidsmetodikk, ...
- Arbeid med å hente penger fra investorer og ved søknadsskriving
- Egne investeringer inkl. oppfølging
- Betalte konsulenttjenester, man arbeider i prosjektene for timebetaling, eierandel, rammetilskudd e.l.l.
- Arrangere møter der bedriftene treffer næringsliv, investorer, virkemiddelapparat, etc.

Dataene viser mye konsulentarbeid der de som utfører arbeidet blir betalt fra prosjekt / prosjekteier på en eller annen måte. Igjen er det den fine veksten i Forny-programmets

bevilgninger som gir muligheter for dette. Når det gjelder vederlagsfri rådgivning som f.eks. Connect og Seedforum yter, er det oftest gründer og næringslivsbaserte bedrifter som aksepteres til dette. Tilsvarende ser det ut til at man arbeider mer med å skaffe penger til gründer og bedriftsbaserte ideer. Dette skyldes kanskje at TTO-systemet har færre prosjekt i denne fasen ennå, kanskje at det er relativt mange flere bedrifter i systemene som er gründer / næringslivsbasert. Mye oppfølging av egne investeringer innen FoU-sektor kommer til dels fra Sinvents og Biomedisinsk Innovasjons betydelig arbeid her.



Figur: Arbeidsinnsats på ulike hovedtyper av tilbud / aktivitetstyper

Spørreskjema med samlede data finnes i vedlegg.

3.7 Oppsummering - aktørene

Det har vært jevn aktivitet i feltet i tjue år, men antall aktører og kapasiteten har vokst mye de siste fem årene. Veksten omfatter inkubatorer/kunnskapsparke, mer ideelle organisasjoner, TTO-er og innovasjonsselskap. Dels har de nye aktørene brakt nye tilbud inn i systemene, dels er de i ferd med å gi større spesialisering da hver aktør nå utfører færre oppgaver innen totalsystemet.

Hovedfordelen ved aktørtilveksten har imidlertid vært en vesentlig bedre geografisk spredning. Det er nå stort sett god geografisk dekning.

Aktørene yter litt over 90 årsverk og omsetter for litt over 100 millioner kroner. Det har ikke vært tid til å kartlegge hvor stor andel av dette som er tilskudd/prosjektmidler fra det offentlige. Sektoren ser imidlertid ut til å ha noe trang økonomi da de fleste aktørene går med underskudd. Noe av forklaringen kan ligge i at de offentlige bevilgningene ikke har økt i takt med antall nye aktører. Nasjonal og internasjonal erfaring tilsier at man må regne med at aktørene ikke kan drive rent forretningsmessig, men er avhengige av faste offentlige tilskudd. Grunnen er at arbeidet foregår i så tidlige faser og med så risikofylte prosjekt / bedrifter at de fleste aktører ikke vil bearbeide nok store suksesser.

Arbeidet fordeles med 45% overfor gründer/bedriftsbaserte ideer og bedrifter og 55% overfor ideer med utspring fra offentlige FoU-institusjoner. Videre skjer hoveddelen av arbeidet i de tidlige faser fram til bedriftene er etablert og et år eller to etter dette. Dette bør

kunne gi godt planlagte etableringer, men besvarer ikke helt de faktiske utfordringer som viser at bedriftene strever mest tre-fem år etter at de ble etablert.

Arbeidet ser ikke ut til å ha klare hull på tilbudssiden, men vi noterer en relativt stor aktivitet innen konsulentarbeid for å planlegge etableringer / lisensieringer.

Aktørene utgjør et nødvendig ledd i verdikjeden fram til veletablert næringsvirksomhet, men et ledd hvor det ikke er mulig å drive bedriftsøkonomisk tilfredsstillende uten offentlig risikoavlastning

4 Resultatdata

Vi dokumenterer her resultater som denne delen av innovasjonssystemet har vært med å produsere, og sammenholder resultatene med størrelsen på de ressurser som det offentlige har lagt inn hos aktørene. Det skjer ved å sammenstille eksisterende evalueringer som enten er gjennomført av profesjonelle og uavhengige evaluatorene, eller av aktørene selv i henhold til internasjonale evalueringsstandarder.

Kapittelet beskriver metoden før hver evaluering gjennomgås. Siste avsnitt oppsummerer resultatene som er oppnådd.

Hovedformålet med å dokumentere resultatene er å vise at over lang tid gir slike innovasjonstiltak gode resultat. Da slike evalueringer krever at arbeidet har pågått i mange år, vil de av den grunn måtte bli dominert av de eldste aktørene som Campus Kjeller, Bioparken på Ås og Forskningsparken. Arbeidsgruppen understreker imidlertid at

Det er rimelig å forvente at de aktørene som har kommet til, slik som TTO-er, kunnskapssparer/inkubatorer og innovasjonsselskap, vil frambringe minst like gode resultater etter hvert - og det er for å vise potensialet at de historiske resultatene er med.

4.1 Om evalueringene som brukes og metoden

Det finnes flere rapporter som kvalitativt beskriver aktører i denne delen av innovasjonssystemet, men vi har fokusert på tallbaserte evalueringene da disse klarere synliggjør verdiene arbeidet skaper.

En sammenstilling av eksisterende evalueringer medfører at det rapporteres ulike måleparametere i de ulike undersøkelsene, men vi anser likevel at den informasjon som fremkommer er relevant og at den på en god måte illustrerer resultatene som er nådd.

Innovasjon er langsiktig arbeid da det tar mange år fra man starter arbeidet med ideer og bedrifter til man ser målbare resultater av betydning. Det vil derfor primært være for de mer etablerte aktørene at man har pålitelige evalueringer, og det er ut fra evalueringer over lang tid at man kan få indikasjoner om hvilke resultater man kanskje kan på sikt kan forvente kommer ut av de relativt nyetablerte aktørenes virke.

Det er et stort problem i alle slike analyser å avgjøre betydningen av den enkelte aktørs innsats, ettersom svært mange ulike mekanismer spiller sammen. Vi forsøker derfor ikke å analysere den såkalte addisjonaliteten utover evalueringenes vurdering - våre praktiske erfaringer er at det er nesten umulig å tallfeste betydningen av de ulike aktørenes bidrag.

Da det typisk tar 5-10 år før man oppnår suksess innen bedriftsetablering, kan pålitelige resultatmålinger kun gjennomføres der det er mange års aktivitet. Arbeidsgruppen kjenner publiserte evalueringer av resultatene fra Forny-aktivitetene og Forskningsparkens Innovasjonssenter. Også Østfold Bedriftssenter og Radiumhospitalets Forskningsstiftelse har en tilstrekkelig lang historie, men vi er imidlertid ikke kjent med publiserte evalueringer av resultatene fra deres virke. Det er imidlertid velkjent at Radiumhospitalets Forskningsstiftelse utarbeider en jevn strøm av lisenser samt har bidratt til etablering av

suksesser som Photocure, samt at Østfold Bedriftssenter har en veletablert næringspark med 50 firma og et godt utviklet tilbud innen forretningsutvikling.

Vi presenterer derfor resultatene fra følgende evalueringer:

- Forretningsutvikling av prosjekt med utspring fra offentlig FoU (Forny)
- Forskningsparkens Innovasjonssenter, evalueringer av verdiutvikling for eiere i 2002, samt nøkkeltall for driften
- SIVA Inkubatorene. Midtveiseevaluering i 2003 av Agderforskning, samt noe tidligere upublisert tallmateriale utarbeidet fra Campus Kjeller.

4.2 Forretningsutvikling av prosjekt med utspring fra offentlig FoU - FORNY

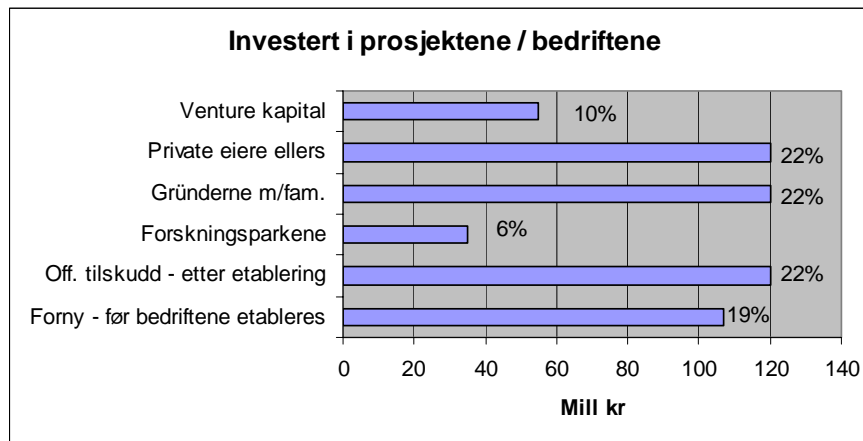
Forny-programmet har i 10 år bevilget penger til forskningsparkene, i Oslo-regionen Bioparken, Campus Kjeller og Forskningsparken. Disse har så benyttet midlene til å betale for forretningsutvikling av ideer med utspring fra offentlige FoU-aktører som universitet, sykehus, institutt, høyskoler, o.l. Dette er nå endret slik at Forny midlene i hovedsak følger ide-eierne og de nye TTO-ene har overtatt mesteparten av arbeidet med å kommersialisere forskningsresultater fra offentlige FoU-aktører.

Telemarksforskning evaluerte i 2004 på oppdrag fra Norges Forskningsråd de seks Forskningsparkene som har deltatt siden starten i 1994/95 Hovedkonklusjonen var:

Forskningsparkenes virksomhet har høy addisjonalitet med hensyn til de gjennomførte kommersialiseringene, og har bidratt til å kompensere for markedssvikt av ulike slag. Verdiskapingen er større enn de offentlige virkemidlene som er satt inn i ordningen, og verdiskaping og sysselsetting som kan relateres til ordningen, øker for hvert år. Samtidig som ordningen har mange positive trekk, finnes det også klare forbedringspunkter.

4.2.1 Investert i forretningsutvikling og bedriftene

Totalt i perioden har det offentlige bevilget rundt 107 millioner kroner samlet til disse tre aktørene. Disse har så benyttet pengene til å gå gjennom ideer og utvikle mange av dem til nye bedrifter, men også solgt teknologien i form av lisenser. F.eks. har Campus Kjeller kommersialisert 60 prosjekter i form av bedrifter og lisenser. De tre forskningsparkene har selv investert grovt regnet 35 millioner kroner i bedriftene og aktivitetene. Bedriftene har etter etableringen mottatt ca. 120 millioner kroner i offentlige tilskudd fra Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, osv. Den offentlige støtten har bidratt til å utløse over dobbelt så mye privat kapital, slik at det totalt er lagt ned i størrelsesorden 550 mill kroner i bedriftene. Kun 7% av bedriftene har mottatt penger fra Seed/Venture kapital fond, uformelle investorer - såkalte "Business Angles" - har betydd mer for de fleste.



Figur: Investeringer i de 87 Forny-bedriftene for Osloregionen fram til 2004. Hver finansieringskildes prosentvise andel er vist. (Antar lik foredling av investeringskilder over hele landet)

4.2.2 Resultater, Forny-arbeidet

Bedriftene sysselsetter i dag ca 350 personer. To bedrifter har skapt store verdier for eierne, henholdsvis 1,4 milliarder kroner fra ZoomIT/Kelkoo, og 970 millioner kroner fra børsnoteringen av Opera som ble utviklet av Campus Kjeller. (Disse pengene kan så investorene igjen pløye tilbake i nye oppstartsfirma og slik skape ytterligere arbeidsplasser.) Det ble også utarbeidet tall for verdiskapingen som arbeidet har medført, men disse tallene var beheftet med feil og er nå til revidering.

4.3 Forskningsparkens innovasjonssenter, en "Business Incubator"

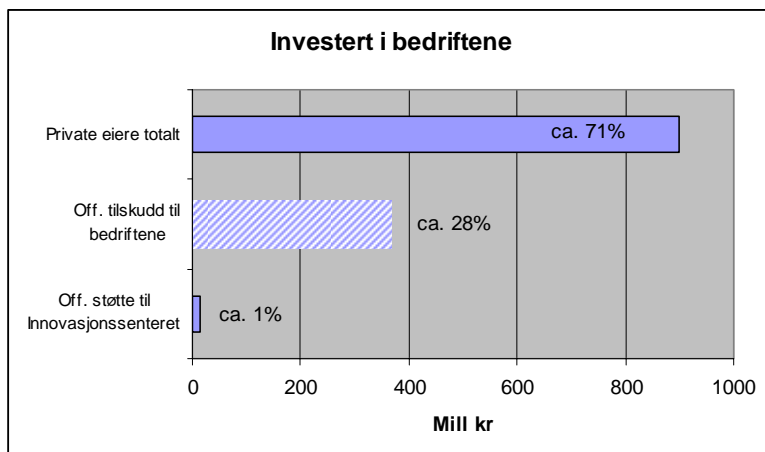
Forskningsparken har siden 1991 drevet en inkubator kalt "Innovasjonssenteret i Forskningsparken". I 2000 ble SIVA-inkubatorprogrammet startet, og SIVA-inkubatoren har siden det vært drevet som en mindre del av det store Innovasjonssenteret. Forskjellene har vært at inkubatoren har tatt inn "skjørere" bedrifter og lagt mer bistand inn i dem enn i gjennomsnittet av bedriftene i Innovasjonssenteret. I henhold til internasjonal praksis for bruk av betegnelsen "Business Incubator" (BIC), er det rimelig å betegne hele innovasjonssenteret som en "Business Incubator". Forskningsparken har regelmessig evaluert resultatene fra Innovasjonssenteret, bl.a. som deltager i standardiserte, europeiske inkubatorevalueringer. Videre er resultatene sett fra bedriftseiernes synspunkt evaluert i henhold til standardmetoder fra European Venture Capital Association og gjennomgått av revisor. Disse evalueringene viser at Innovasjonssenteret gir resultater på bra europeisk nivå, og i det store og hele fungerer etter de "best practise" anbefalinger som er gitt fra EU.

4.3.1 Investert i Innovasjonssenteret og bedriftene

Siden starten i 1991 har det offentlige investert ca. 11 millioner kroner i egenkapital i Innovasjonssenteret gjennom SIVA, Universitetet i Oslo og Oslo kommune. Videre er ca. 4 millioner tilført Innovasjonssenteret gjennom støtten i SIVA-inkubator programmet.

I 2002 ble det gjort en evaluering av verdiutviklingen av bedriftene som var betjent av Innovasjonssenteret og Forskningsparkens Forny-aktivitet fram til 2002. Undersøkelsen viste at ved inngangen til 2002 hadde eierne skutt inn ca. 900 millioner kroner i bedriftene. Man har ikke skilt mellom ulike eiertyper. Heller ikke har man målt hvor mye det offentlige

har ytt i ulike former for tilskudd til bedriftene, men et rimelig estimat er at forholdet tilsvarer forholdet mellom tilskudd og investeringskapital i Forny-bedriftene.



Figur: Investert i bedriftene i Innovasjonssenteret og Forny-bedriftene fram til 2002 i mill kr og i % av totalen. Forny-støtte forut for etablering ikke inkludert. De offentlige tilskudd til bedriftene er ikke målt, men estimert tilsvarende andelen for Forny-bedrifter på landsbasis.

4.3.2 Resultater, Innovasjonssenteret inkludert Forny-bedriftene

Over 2000 bedrifter / prosjekter har vurdert Innovasjonssenteret og omvendt. Rundt 300 har vært tatt inn. Disse bedriftene har skapt rundt regnet 2500 arbeidsplasser - tilsvarende en typisk norsk distriktskommune. Innovasjonssenteret har vokst gradvis og har inntil nylig huset snaut hundre bedrifter. Det utvides nå ytterligere og vil i løpet av 2005 romme godt over hundre bedrifter.

Bedriftene i Innovasjonssenteret omsetter for et sted mellom 400 og 500 millioner kroner årlig og sysselsetter snaut 500 personer. Grovt regnet vokser omsetningen i mer enn hvert femte firma med mer enn 20% årlig.

Undersøkelsen i 2002 viste at bedriftene da var verdt ca 3,2 milliarder kroner for alle eierne samlet. Samlet årlig avkastning på eiernes investering var den gang på 60%. (Til sammenligning er bankrenten rundt 2%, avkastning på eiendomsinvesteringer ca. 12% og på de beste venturekapital-fondene 40%.) Etter 2002 har salget av Kelkoo kommet til samt at Chipcon planlegges børsintrodusert i 2005. Man antar derfor at samlet avkastning fortsatt er god. .

Snaut 10% av bedriftene skapte disse verdiene for eierne, ca 80% av bedriftene overlevde men ga ingen betydelig gevinst eller tap, mens noe over 10% av bedriftene ga større tap.

4.4 SIVA inkubatorene

I 2003 utarbeidet Agderforskning på oppdrag fra SIVA en rapport som skulle beskrive status for de ni første inkubatorene, samt å analysere resultatene som var oppnådd. Formålet var ikke å gjøre en kritisk evaluering, men å trekke ut mest mulig læring til nytte for inkubatorene selv og for SIVA. Fra hovedkonklusjonene siterer vi:

"I forhold til land det er naturlig å sammenligne oss med, er Norge kommet forholdsvis kort i utvikling av inkubatorer. EU har nettopp foretatt en undersøkelse av inkubatorer i sine medlemsland, som gjennomgående viser sterkere satsning på inkubatorer i

andre land enn i Norge. Ulike behov og rammebetingelser gjør at verken erfaringer eller modeller kan overføres fra land til land. Mange av nøkkeltallene fra EU-rapporten er likevel nyttige som referanser i diskusjonen av status til de ni inkubatorene i Norge.

Inkubatorprogrammet til SIVA har vart for kort tid til at det er mulig å trekke noen konklusjon om det er vellykket eller ikke. Inkubatorene gjøre krav på å ha støttet oppstarting av 163 bedrifter. Av disse var 21 (13 %) avvirket mens 97 (60 %) fortsatt var lokalisert i inkubatoren ved årsskiftet 2002/2003. Dersom vi tar hensyn til at inkubatorene også trener noe tid til å komme i gang, ser det ut til at de ni inkubatorene som gruppe vil kunne oppnå et gjennomsnitt på 30 igangsatte bedrifter i de 5 årene deres avtaler varer. Når den tid kommer, vil vi imidlertid ganske sikkert finne inkubatorer som ligger under dette gjennomsnittet. Det er da viktig å ta hensyn til av vekstpotensialet for inkubatorene er svært forskjellig om de ligger i distriktet eller i nær tilknytning til universiteter og store forskningsinstitutt.

Så vel erfaringene fra EU som informasjonene fra denne midtveisgjennomgangen tilsier at inkubatorprogrammet som helhet har kommet så langt som det er rimelig å vente etter et par år. Enkelte av inkubatorene må revurdere sin ressursinnsats – om det er mulig å oppnå forventede resultater uten en betydelig opptrapping av kapasiteten som er tilgjengelig for oppgavene i inkubatoren. For andre kan det være nødvendig å vurdere om målene er for ambisiøse under de gitte rammebetingelser – for eksempel om det er mulig å komme opp i det forutsatte antall bedrifter eller om det er mulig å skape bedrifter med stort vekstpotensial."

Campus Kjeller har for inkubatorforeningen analysert porteføljen av bedrifter. De drøyt 50 bedriftene i SIVA-inkubatorene i Oslo-regionen omsatte sist år for rundt 70 mill kr og sysselsatte snaut 100 personer. De samlede SIVA-tilskuddene til disse inkubatorene er noe under 15 mill. kr i perioden.

I snitt har hver inkubator i EU et årsbudsjett på 3,8 mill kr og mottar 1,4 mill kr i offentlig støtte. Det er det dobbelte av en typisk norsk inkubator. Innovasjonssenteret er en relativt stor inkubator også i europeisk målestokk. Fordelt på antall årsverk som skapes i bedriftene koster hvert årsverk i en EU-inkubator ca 35.000 kr, hvorav det offentlige bidrar med ca. 13.000kr. Til sammenligning har det offentlige bidratt med ca 6.500 kr per arbeidsplass som har oppstått fra Forskningsparkens Innovasjonssenter.

4.5 Oppsummering - Resultater

For å få pålitelige målinger trenger man data over lang tid og vi kjenner offentlige data for to slike tiltak: Forny-arbeidet med å kommersialisere ideer fra offentlige FoU-institusjoner, samt Forskningsparkens Innovasjonssenter.

Forny-programmet har siden 1994 delfinansiert forretningsmessig utvikling av ideer fra offentlige FoU-institusjoner fram til en ny bedrift er etablert eller teknologien solgt til en eksisterende bedrift. De nye bedriftene/systemet er totalt tilført rundt 550 mill kr hvorav 41% er fra offentlige tilskudd. Den offentlige støtten fordeler seg på 22% direkte til bedriftene og 19% indirekte gjennom aktørene (Forny). Totalt 87 bedrifter er etablert. Bedriftene sysselsetter nå ca 350 årsverk. Verdiskapingstallene er under revidering. To av bedriftene er suksesser som har skapt store verdier for eierne, totalt ca 2,3 milliarder kroner fra henholdsvis Kelkoo og Opera Software.

Forskningsparkens Innovasjonssenter har drevet siden 1991. Det er en "Business Incubator" som tilbyr oppstartsbedrifter med teknologi som konkurransefortrinn

forretningsutvikling, finansiering, og lokaler i et komplett innovasjonsmiljø. Fram til 2002 er bedriftene/systemet tilført rundt 1,3 milliarder kroner, hvorav snaut 30% er fra offentlige tilskudd. Den offentlige støtten fordeler seg med ca 28% som direkte støtte til bedriftene og ca 1% indirekte gjennom aktørene (Innovasjonssenteret/Siva-inkubator).

Investerte midler og resultater	Investert i bedriftene og systemet			Resultatene	
	Offentlige tilskudd		Private investeringer	Arbeids-plasser	Verdi for eierne
Direkte til bedrift	Indirekte gjennom aktørene				
Forny - forretningsutvikling av ideer fra offentlig FoU (94-04)	120 mill kr (22%)	107 mill kr (19%)	330 mill kr (59%)	ca. 350	2500 mill kr
Forskningsparkens Innovasjonssenter (91-02)	ca 360 mill kr (28%)	15 mill kr (1%)	900 mill kr (71%)	ca. 2500	3300 mill kr

Tabell: Sammendrag av investerte midler og resultater sett fra både offentlig og privat side for to veletablerte tiltak som har løpt tilstrekkelig lenge til å gi pålitelige målinger.

5 Forslag til å forbedre innovasjons-systemet

5.1 Metode for innsamling, utvelgelse og prioritering av forbedringsforslag

Denne rapportens målgruppe er regionale og nasjonale politiske myndigheter. Arbeidsgruppen har derfor fokusert på forslag som ligger innenfor regionale og politiske myndigheters ansvarsområde.

Det er i prosessen også framkommet flere forbedringer som ligger innenfor aktørenes eget ansvarsområde. En mulig mekanisme for å gjennomføre denne typen forbedringer er imidlertid foreslått i form et regionalt forum av innovasjonsaktørene. Noen av forslagene er vist i vedlegg. 10 av respondenter svarte at de ønsket å vurdere et slikt regionalt forum, 4 nei. Dagens to fora i regi av henholdsvis Forny og Siva-inkubator omfatter bare noen av aktørene. Man ønsker at et eventuelt regionalt forum betjenes av aktørene selv for å få mest mulig praktisk og operativt innhold.

Arbeidsgruppen har samlet forbedringsforslag ved å be hver aktør om å prioritere tre konkrete tiltak de vil forslå overfor regionale og nasjonale politiske myndigheter for å bedre innovasjonstilbudet i Oslo-regionen. Videre har vi vurdert aktørkartleggingen og resultatevalueringene for å identifisere mangler derifra, samt analysert drivkreftene i innovasjonssystemet og hvilke funksjoner de enkelte aktørgruppene fyller. Vi har også sett aktørenes forslag ut fra anbefalinger i enkelte andre rapporter av nyere dato. Basert på Oslo-regionens fortrinn innen kompetansekapital og internasjonale nettverk, har vi så etablert fire prioriterte hovedområder for forbedring med konkretiserte underpunkt.

Totalt prioriterte aktørene mange ulike tiltak i sine tilbakespill til arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen har valgt ut de hyppigst nevnte forslagene, flettet dem sammen og presentert dem tematisk i de følgende seksjonene. Forslagene er ment å indikere i hvilken retning de største forbedringspotensialene ligger og må selvsagt detaljeres ytterligere før de eventuelt innføres.

Det er identifisert behov for tre ulike grupper støttemekanismer:

- støtteordninger som styres direkte til prosjektene og bedriftene
- støtte og risikoavlastning for innovasjonsaktører, herunder investorer
- tiltak for økt samarbeid med næringslivet

Det forutsettes at både innovasjonsaktør og prosjekt/bedrift kvalifiserer til støtte i konkurranse, og at både aktør og prosjekt/bedrift bidrar med egne ressurser.

5.2 Øk og forbedre støttemekanismene til bedriftene selv

Støtte til kapitaleierne kan redusere gründernes eierandel så mye at gründere ikke lenger finner det bryet verdt å starte opp. Slik støtte vil heller ikke øke bedriftens økonomiske robusthet direkte. Derfor er støtte direkte til selskapet nødvendig både for å opprettholde gründers eierandel, for å gi bedriften og dens kunder større trygghet i utviklingsfasen. Økt støtte til etablerte bedrifter vil også skape flere spinn-offs og slik gi nytt næringsliv

- *Inkubator og etablererstipend i Oslo-regionen doubles hvert år inntil man når landsgjennomsnitt i kroner per innbygger. Det er for lite penger tilgjengelig til*

disse formål i Oslo-regionen, noe som vanskeliggjør de tidligste fasene i en etableringsprosess vesentlig.

- *Øk omfanget av nasjonal brukerstyrt FoU.* Mekanismer som IfU/OfU og risikolån fra Innovasjon Norge og Brukerstyrte Innovasjonsprosjekt fra Norges Forskningsråd er meget gode, men har dessverre fått betydelige kutt over de siste årene og denne typen bedrifter. Kriteriene for tildeling må også gi rom for næringsmessig realistiske prosjekt for oppstartsbedrifter. Mekanismen vil også stimulere etablerte bedrifter og kunne gi spinn-offs derifra, f.eks. har et flertall av vellykkede norske biotek oppstart-selskaper sitt utspring fra mer etablert industri.
- *Tilpasse EU-programmene bedre til oppstartsbedrifter.* I dag er de tematiske EU-programmene for forskningstunge og langsiktige til å være nyttige for de fleste oppstartsfirma. De mer anvendelige programmene som CRAFT er underfinansiert og mottar så mange søknader at sannsynligheten for tilskudd sjelden forsvarer kostnadene med å skrive søknaden. Målet må være å arbeide for å gjøre de tematiske programmene mer relevante også for oppstartsbedrifter, at rammene for program som CRAFT økes, samt at man sikrer evalueringskriterier som er tilpasset også oppstartsbedrifters næringsmessige situasjon. Også dette vil gi flere industrielle utspring.
- *Muligheter for finansiering av prototyp utvikling (proof of technology) og økt støtte til langsiktige FoU-områder.* Program som Medkap under Forny er nyttige innen medisinsk sektor. Bedre muligheter for å bevise teknologisk gjennomførbare er nødvendig innenfor områder der kommersialisering krever svært lang tid, store ressurser og hvor det er stor risiko for å mislykkes. Eksempler er bio-, mikro- og nanoteknologi. Her trengs en stor grad av forutsigbarhet og varighet i støttetiltakene.
- *Gjør finansieringen uavhengig av hvor prosjektene kommer fra.* Effektiviser arbeidet ved at prosjektenes finansiering ikke avhenger av hvor ideene kommer fra geografisk, faglig eller opphavsrettslig. Fokuser i stedet på prosjektenes kvalitet.
- *Gjør ordninger med sosiale goder bedre for selvstendig næringsdrivende, dagpenger, sykepenger, med mer.*

Sist, men ikke minst: vern SkatteFunn! Sørg for at ordningen fortsetter i mange år. Tilskudd til gründere som ikke tar ut lønn er en klar forbedring.

5.3 Stimuler aktørene i systemet, herunder investorer

Investering i FoU-tunge oppstartsbedrifter er risikofylt og de fleste eierne vil tape penger på sine investeringer. Investeringsbehovet er stort, tiden før gevinst er lang, og risikoen for å mislykkes stor. I tillegg er kunnskap om de aktuelle teknologiene og markedene begrenset hos de fleste. For å stimulere mulige eiere trengs dermed gode mekanismer fra det offentlige. Gode betingelser er også nødvendig for å tiltrekke internasjonal kapital til de aller mest lovende bedriftene, det er et internasjonalt marked for slike.

- *Risikoavlast oppstartskapitalen innovasjonsaktørene selv investerer.* Blant annet IT-Fornebu, Bioparken, Campus Kjeller, Sinvent, Medinnova og Forskningsparken investerer i dag forut for seed-kapital i de aller tidligste og risikofulle FoU-bedrifter. Dette skjer nå uten noen form for offentlig risikoavlastning. Avlastningen kan skje som risikolån til aktørenes

investeringer eller i form av en delfinansiering av management-arbeidet aktørene utfører. En mer komplett modell er den amerikanske ordningen Small Business Investment Companies (SBIC) som betydelig nedskalert kan være et meget godt virkemiddel også i Norge. Ordningen bør om mulig også utvides til alle *SMÅ såkornfond eller selskaper* med fokus på investeringer i aller tidligste fase - fra noen hundre tusen kroner og litt oppover.

- *Risikoavlastning for den største gruppen investorer - Business Angles.* Etableringen av såkornfond og fond-i-fond mekanismer støtter ikke den største og viktigste gruppen investorer i tidlige faser, de uformelle private investorene. En avlastning av disse kan f.eks. skje som en offentlig trekkrett/risikolån for eierne når privat finansiering er sikret til et oppstartsprosjekt/bedrift.
- *Skatteinsentiv / skattefritak for investering.* Sammenlignet med andre land har Norge dårlige løsninger som favoriserer andre investeringsobjekter enn oppstartsbedrifter og ikke minst evnen til å tiltrekke seg internasjonale bedrifter og kapital. Land som USA og UK som kan stå modell for norsk løsning.
- *Skattefritak for investeringer i FoU-baserte bedrifter på samme måte som ved gaver til FoU-institusjoner.* Skattefritak for gaver til offentlige FoU-institusjoner forskyver forskningsinnsatsen ytterligere over fra næringslivsbasert FoU mot offentlig FoU. Da mer enn 9 av 10 bedrifter ikke gir inntekt til investor, er tidlige investeringer i FoU-bedrifter sammenlignbart med gaver.
- *Stimulere SMÅ såkornfond eller selskaper* som er organisert og har fokus på investeringer i aller tidligste fase - der investeringene bare er noen hundre tusen kroner og litt oppover.

Videre vil aktører som arbeider med prosjekt- og bedriftsutvikling i tidlige faser ikke kunne forventes å drive uten offentlige tilskudd, og trenger dermed offentlig bidrag for å gjennomføre dette arbeidet. Arbeidsgruppen foreslår tre felt der politikerne bør vurdere å styrke aktørene slik at totalsystemet blir uten flaskehals og øker i kvalitet og effektivitet.

- *Innovasjonsselskapene i Oslo-regionen starter et forum* Denne kartleggingen har vist at ikke en gang aktørene selv har oversikt over mer enn en brøkdelen av totaltilbudet i regionen. For å forbedre og effektivisere tilbudet i regionen bør det startes et forum med 50% støtte fra det offentlige og 50% fra selskapene. Aktøren forestår selv driften for å sikre relevans og operativt nyttige aktiviteter.
- *Inkubatorstøtten bringes opp på EU-nivå, dvs. en dobling per inkubator.* Inkubatorsystemet i Norge er dårligere finansiert enn tilsvarende i EU og Nord-Amerika. Det også viktig å utvikle inkubatorsystemet slik at det ikke oppstår flaskehals i systemet. Nå er arbeidsinnsatsen størst innen ideutvikling og utvikling av produkt/produksjon. Man forventer derfor flere bedrifter i tidlig fase og disse må ha et tilbud hvis ikke kjeden skal brytes. Støtten per inkubator bør dobles slik at den når opp til EU-nivå.
- *Bedre tilbud om oppfølging etter at bedriften er startet.* Inkubatorene har på grunn av det relativt lave nivå på støtten begrenset kapasitet både i antall bedrifter og i mengden bistand til hver bedrift. Videre viser statistikk at flest bedrifter strever mest når de er 3-4 år, dvs. etter at inkubatoroppholdet er avsluttet. Inkubatorstøtten opp på EU-nivå avhjelper første problem, økt støtte til management av aktørenes egne investeringer avhjelper problemene etter 3-4 år da investeringsoppfølgingen naturlig omfatter denne perioden.

5.4 Øke relasjonene til eksisterende næringsliv samt internasjonalisering

Innovasjonsaktørene omtalt i denne rapporten har vært, og er, finansiert til å arbeide mest med prosjekt/bedrifter med utspring fra offentlige FoU-institusjoner og gründere. I mindre grad har aktørene et utstrakt samarbeid med etablerte bedrifter. Her ligger betydelige muligheter fordi ideer som spinner ut fra bedrifter oftere lykkes enn ideer fra gründere og offentlige FoU-institusjoner, profesjonaliteten i veletablert næringsliv er større enn i oppstartsbedrifter og bør kunne utnyttes bedre. Endelig fokuserer etablert næringsliv stadig større grad på sine kjerneoppgaver. Nye ideer fra bedriftene trenger derfor i økende grad de mekanismene og den kompetansen som aktørene har innen etablering av nye FoU-basert virksomhet.

- *Næringsklynger - finansier de planlagte Center of Expertise (CoE) over lang tid med tilstrekkelige rammer.* Se f.eks. til Finland med 10 mrd kr til 22 finske CoEs. Dette vil også utnytte kraften i næringsklyngene godt. IKT, bioteknologi, maritim sektor og finans er blant sektorene Oslo-regionen er sterk på.
- *Utvikle mekanismer for å finne ledere/grundere fra etablert næringsliv.* Det trengs erfarne og profesjonelle ledere til å overta utvikling og drift av FoU-tunge bedrifter, de færreste evner å fungere optimalt både i en oppstarts-, utviklings-, lanserings- og vekstfase. Det er et behov for å utvikle mekanismer som løser denne utfordringen, helst sammen med etablert næringsliv. Disse trenger også rammevilkår innen skatt, pensjoner og et sikkerhetsnett for å kunne gå inn i slike bedrifter.
- *Mobiliser industrilokomotivenes ressurser og kompetanse til å bistå i innovasjonsprosesser.* Ulike modeller finnes og passer ulike steder, f.eks. modellen i Kongsberg, IfU-prosjekt, planlaget CoE-program og Statoils LUP-program.
- *Forbedre de generelle vilkår for næringslivet slik at man kan lykkes med å tiltrekke også internasjonale firma.* Aktørene har erfart at dagens betingelser er for dårlige til å tiltrekke internasjonale firma hit til Norge. Spesielt reagerer de på skattetrykket, mangel på skatteinsentiver for forskere, investorer (såkorn) og etablering (jfr. Irland), samt innvandringspolitikken. På plussiden regner de imidlertid: Natur; nærhet til sjø, skog og fjell. Sikkerhet; Norge oppfattes som et stille hjørne av verden og Oslo som en snill småby. Infrastruktur; Blant annet kollektivtransport, IT-kommunikasjon og effektiv flyplasstransport. Kompetanse: Relativt høyt utdannet befolkning med beskjedent lønnsnivå for spesialister av mange slag
- *Ordninger som Kompetanseformidlings-programmet er gode da de stimulerer til aktivitet mellom næringsliv og forskning/studenter.* Dette er med på å høyne kompetansen i små og mellomstore bedrifter, bedrer produkter og tjenester, og samspillet kan skape ytterligere innovasjoner.
- *Fokuser på konkret prosjektarbeid og ikke nettverksbygging.* Etablert næringsliv og er nødt til å fokusere på inntektsgivende aktiviteter og har ikke tid til "prat". For å skape og opprettholde etablert næringslivs bidrag i et økt samarbeid må man fokusere på nyttige aktiviteter - generelt nettverksarbeide vil ikke bli prioritert over tid.

6 Litteraturliste og referanser

Benchmarking of Business Incubators, Center for strategy & evaluation services, For European Commission Enterprise Directorate General, **2002**

Mads Peder Solem, *Forskningsparken Vekst, Historisk avkastning i selskaper med utspring fra forskningsmiljøene i og rundt Forskningsparken*, for Forskningsparken AS, Oslo, **2002**

Per-Anders Havnes, *Ni norske inkubatorer, Midtveisgjennomgang av første pulje i SIVAs program*, Agderforskning FoU-rapport 6/2003, for SIVA, **2003**.

Det norske forsknings- og innovasjonssystemet - statistikk og indikatorer, Norges Forskningsråd, **2001** og **2003**.

Martin Gjelsvik og Ann Karin T. Holmen, *Verdiskapningsevnen i norske storbyregioner: Indikatorer for kompetansekapital, entreprenørskap, livskvalitet og internasjonal orientering*, Rapport Rogalandsforskning 2004/178, for Kommunenes Sentralforbund, Kommunal- og Regionaldepartementet, kommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø, **2004**.

Torjus Bolkesjø, Geir Møller og Knut Vareide, *Evaluering av kommersialiseringsenhetene i Forny-programmet, Kortrapport*, Telemarksforskning-Bø Rapport nr 212, for Norges Forskningsråd, **2004**.

Statusrapport for IT-, kundskabs- og innovasjonscenteret på Fornebu, Oxford Research AS, for Nærings- og handelsdepartementet, **2004**.

Ashley Stevens and Frances Toneguzzo, *AUTM Licensing Survey: FY 2003*, AUTM, **2004**

Harald Furre, Tor-Petter Johnsen og Anne Breiby, *Vurdering av en norsk modell av Centre of Expertise som nytt virkemiddel for å fremme utvikling av internasjonale vekstbedrifter og næringsmiljøer*, for Norges Forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA, **2004**

Kompetenceklynger i Danmark, Adgang til risikovillig kapital, Vækstfonden, **2004**

Thor Amlie m.fl, *Hva kan gjøres for å bedre finansieringssituasjonen for bioteknologibedrifter i Norge?*, Forum for Bioteknologi, **2005**

7 Vedlegg: Spørreskjema med samlede data innfylt

Kartlegging av innovasjonssystemet i Oslo-regionen Aktørenes planlagte aktiviteter for 2005

Navn på organisasjonen	Sum alle innleverte skjema
------------------------	----------------------------

Hvilke tre konkrete tiltak vil du forslå overfor regionale og nasjonale politiske myndigheter for å bedre innovasjonstilbudet i Oslo-regionen?	Note: Disse tallene omfatter også tre aktører der arbeidsgruppen skjønnsmessig har anslått aktivitetene, basert på god kjennskap til de aktuelle aktørene. Seks aktører er ikke med i disse tallene.
--	--

Angi totalt antall årsverk (ikke ansatte) i organisasjonen som arbeider med innovasjon (både ansatte og innleide konsulenter)	72,6
Angi antall årsverk som benyttes til nettverk, næringspolitikk, lobby, strategi, regionalutvikling, egenadministrasjon, etc.	13,2

Andel næringspolitikk, nettverk, lobby, etc.	18 %
Andel tid på gründer/næringsliv av totalen	38 %

Omfang på arbeid med prosjekt med **utspring fra Gründere og Næringsliv**

TILBUD OM:	Antall årsverk planlagt i 2005 fordelt på prosjektets utviklingsfaser og tilbudstype (grovt anslag holder!)						Sum årsverk
	Ide og analyse	Utvikling, forberede produksjon, etc.	Igangkjøring og lansering	De første år med salg	Vekst	Veletablert	
Lokaler, spesiallokaler, innovasjonsmiljø, drift	0,2	0,5	0,7	0,6	0,4	0,1	2,5
Vederlagsfrie råd, opplæring, kurser, arbeidsmetodikk	1,2	1,0	0,6	0,5	0,8	0,0	4,0
Arbeider med å hente penger fra investorer og ved søknadsskriving	1,4	1,3	1,0	0,7	0,1	0,0	4,5
Egne investeringer inkl. oppfølging	0,5	1,0	0,9	1,0	0,1	0,0	3,5
Konsulentjenester, man arbeider i prosjektene for timebetaling eller eierandel	1,5	2,6	1,2	0,5	0,1	0,0	5,9
Arrangere møter der man treffer næringsliv, investorer, virkemiddelapparat, etc.	0,6	0,8	0,8	0,6	0,2	0,1	3,0
Sum	5,4	7,1	5,2	3,9	1,7	0,2	23,4

Omfang på arbeid med prosjekt med **utspring fra universitet, høyskole, sykehus eller forskningsinstitutt**

TILBUD OM:	Antall årsverk planlagt i 2005 fordelt på prosjektets utviklingsfaser og tilbudstype (grovt anslag holder!)						Sum årsverk
	Ide og analyse	Utvikling, forberede produksjon, etc.	Igangkjøring og lansering	De første år med salg	Vekst	Veletablert	
Lokaler, spesiallokaler, innovasjonsmiljø, drift	0,2	0,5	0,3	0,3	0,2	0,0	1,4
Vederlagsfrie råd, opplæring, kursjer, arbeidsmetodikk	1,8	1,1	0,7	0,7	0,0	0,0	4,3
Arbeider med å hente penger fra investorer og ved søknadsskriving	1,2	1,8	0,6	0,1	0,0	0,0	3,7
Egne investeringer inkl. oppfølging	2,8	3,6	1,9	0,6	0,5	0,0	9,3
Konsulenttjenester, man arbeider i prosjektene for timebetaling eller eierandel	2,3	6,9	4,8	2,5	1,1	0,0	17,6
Arrangere møter der man treffer næringsliv, investorer, virkemiddelapparat, etc.	0,3	0,5	0,3	0,4	0,1	0,0	1,4
Sum	8,6	14,3	8,5	4,5	1,8	0,0	37,6

Vi er interessert i at man vurderer å starte en gruppe/interesseforum el.l. for Innovasjonsaktørene i Oslo-regionen. (ja / nei)	Nei
---	-----

Kommentarer ellers	
--------------------	--

Vi takker for tiden deres, og ber om at skjemaet returneres til post@forskningsparken.no.

Mvh Prosjektgruppen ved Bjørn Lillekjendlie, 99000098

8 Vedlegg: Forbedringstiltak aktørene selv kan gjennomføre

Følgende omfatter noen av de tiltakene som har kommet opp som aktørene selv kan og bør vurdere å gjennomføre for å utvikle seg og denne delen av innovasjonssystemet ytterligere;

- Utvide kunnskap, kontakt og relasjoner med det næringsliv som vår dealflow treffer
- Øke synlighet i dealflow miljøet, næringslivet, myndigheter og media
- Øke samhandling med forsknings- og kunnskapsparter i regionen spesielt på inkubatorsiden, f.eks. mer samarbeid om
 - innkjøp av tjenester
 - dealflow / ide-koblinger
 - investorrelasjoner
 - effektivisering og forbedring av inkubatorenes arbeidsprosesser
 - relasjoner til næringsliv
 - opplæring av personene i inkubatorbedriftene
- Øke kapasiteten og kompetansetilfanget i tilbudet til prosjektene/bedriftene med nettverkssamarbeid med andre forsknings/kunnskapsparter, TTOer og inkubatorer
- Et mer samlet innovasjonssystem kan fremstå overfor myndigheter med større tyngde og med bedre og mer gjennomarbeidede forslag enn hver aktør individuelt
- Utvikle nye tilbud innen finansiering, f.eks. også finansieringstyper med sikkerhet mellom lån og fonds/private investeringer i aksjer (såkalt mezzanine-finansiering).
- Fora for utveksling av "best practise", tips og erfaringer aktørene i mellom.
- Forsterke internasjonale forbindelser gjennom enda bedre utnyttelse de store, internasjonale organisasjonene for inkubatorer (EBN, o.l.), forskningsparter (IASP), samt tilsvarende organisasjoner som er mer relevante for TTOer (ASTP o.l.), og kanskje tilsvarende organisasjoner i USA som NBIA, AUTM, LESI osv.
- Forsterke internasjonale forbindelser gjennom økt deltagelse i EU-prosjekt rettet mot innovasjonsaktører.